

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ผลกระทบของโครงการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ โดยการวิเคราะห์พหุระดับรูปแบบระดับชั้นลดหลั่นสอดแทรกเชิงเส้น (Hierarchical Linear Model) ด้วยวิธีการเอชแอลเอ็ม

ประชากร

ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย โรงเรียน ห้องเรียน และนักเรียน ในโครงการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ ทุกภูมิภาค จำนวน 13 จังหวัด 135 โรงเรียน

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ แบ่งเป็น 2 ระยะ คือ

ระยะที่ 1 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลตัวแปรผลกระทบของโครงการ เป็นผู้ที่เกี่ยวข้องกับโครงการทุกระดับ จำนวน 57 คน

ระยะที่ 2 เป็นกลุ่มตัวอย่างที่ใช้รวบรวมข้อมูลเพื่อวิเคราะห์ผลกระทบพหุระดับ คือ โรงเรียน ห้องเรียน และนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ครอบคลุมทุกภูมิภาคจำนวน 12 จังหวัด 135 โรงเรียน ประกอบด้วย

1. โรงเรียน จำนวน 135 โรงเรียน เป็นโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติและเป็นโรงเรียนในโครงการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ กระทรวงศึกษาธิการจำนวน 66 โรงเรียน และโรงเรียนนอกโครงการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ กระทรวงศึกษาธิการจำนวน 69 โรงเรียน ซึ่งมีลักษณะใกล้เคียงกับโรงเรียนในโครงการฯ และเป็นโรงเรียนขยายโอกาสสังกัดเดียวกัน โดยการคัดเลือกแบบเจาะจง

2. ห้องเรียน จำนวน 250 ห้องเรียน เป็นห้องเรียนของโรงเรียนในโครงการฯ จำนวน 119 ห้องเรียน และโรงเรียนนอกโครงการฯ จำนวน 131 ห้องเรียน โดยการคัดเลือกแบบเจาะจง

3. นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 1,532 คน เป็นนักเรียนของโรงเรียนในโครงการฯ จำนวน 752 คน และโรงเรียนนอกโครงการฯ จำนวน 780 คน โดยการสุ่มอย่างง่าย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ตัวแปรที่ใช้ศึกษา

ตัวแปรที่ศึกษาครั้งนี้มีตัวแปรผลกระทบและตัวแปรอิสระ ตัวแปรผลกระทบ ได้มาจากการวิเคราะห์จากผลการดำเนินงานและการสอบถามผู้ที่เกี่ยวข้องกับโครงการในการศึกษาในระยะที่ 1 ส่วนตัวแปรอิสระได้จากผลการประเมินโครงการที่ระบุว่าเป็นปัจจัยที่ทำให้โครงการประสบความสำเร็จ ได้จากเอกสารโครงการที่ระบุถึงหลักการ วิธีการ และกิจกรรมของโครงการ ตลอดจนได้จากเอกสารอื่นๆ และงานวิจัย ตัวแปรดังกล่าวมีดังนี้

1.1 ตัวแปรผลกระทบ คือ ผลกระทบของโครงการต่อบุคคล ดังนี้

1.1.1. ผลกระทบต่อนักเรียน ได้แก่ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แรงจูงใจ ใฝ่สัมฤทธิ์ทางการเรียน เจตคติของนักเรียนต่อโรงเรียน การเอาใจใส่ต่อการเรียนของบุคลากรของผู้ปกครองนักเรียน และเจตคติของผู้ปกครองนักเรียนต่อโรงเรียน

1.1.2. ผลกระทบต่อครู ได้แก่ คุณภาพการสอน การเอาใจใส่ต่อหน้าที่ความสัมพันธกับชุมชน และการได้รับการยอมรับจากบุคคลภายนอกโรงเรียน

1.2. ตัวแปรอิสระ คือ ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับโครงการฯ ที่คาดว่าจะส่งผลต่อตัวแปรผลกระทบ แยกตามระดับดังนี้

1.2.1 ตัวแปรอิสระระดับนักเรียน มี 3 ตัวแปร คือ

1.2.1.1 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเดิมของนักเรียน

1.2.1.2 การที่ผู้ปกครองเป็นบิดามารดา

1.2.1.3 ลักษณะของผู้ปกครอง

1.2.2 ตัวแปรอิสระระดับครูหรือระดับห้องเรียน มี 4 ตัวแปร คือ

1.2.2.1 การเป็นกรรมการโครงการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของครู

1.2.2.2 การมีงานอื่นต้องรับผิดชอบนอกเหนือจากการสอน

1.2.2.3 จำนวนโครงการที่ครูเป็นกรรมการ

1.2.2.4 การได้รับการพัฒนาจากโครงการของครู

1.2.3 ตัวแปรอิสระระดับโรงเรียน มี 12 ตัวแปร คือ

1.2.3.1 การเป็นโรงเรียนในโครงการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

1.2.3.2 ลักษณะของชุมชน

1.2.3.3 การสนับสนุนโรงเรียนของชุมชน

1.2.3.4 จำนวนรายการที่โรงเรียนเป็นศูนย์ปฏิบัติการ

1.2.3.5 จำนวนโครงการของโรงเรียน

- 1.2.3.6 จำนวนกิจกรรม/โครงการที่โรงเรียนประสบความสำเร็จ
- 1.2.3.7 คุณภาพการบริหารของผู้บริหารโรงเรียน
- 1.2.3.8 การเอาใจใส่ต่อหน้าที่ของผู้บริหารโรงเรียน
- 1.2.3.9 ความสัมพันธ์ระหว่างผู้บริหารโรงเรียนกับชุมชน
- 1.2.3.10 การได้รับการยอมรับจากบุคคลภายนอกโรงเรียนของผู้บริหารโรงเรียน
- 1.2.3.11 การได้รับการพัฒนาจากโครงการของผู้บริหารโรงเรียน
- 1.2.3.12 การนิเทศ กำกับ และติดตามการปฏิบัติงานของครู โดยผู้บริหารโรงเรียน

ตัวแปรอิสระเพื่อศึกษาผลกระทบต่อครู จำนวน 16 ตัวแปร คือ ตัวแปรในข้อ 1.2.2 และ 1.2.3 ข้างต้น

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือในการวิจัยครั้งนี้เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลแบ่งเป็น 2 ระยะ คือ ระยะที่ 1 เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมตัวแปรผลกระทบ เป็นแบบสอบถาม ชนิดมาตราประมาณค่าและแบบสอบถามปลายเปิด มาตราประมาณค่าที่ใช้ประเมินมี 7 ระดับ คือ สอบถามรายการตัวแปรว่าเป็นผลกระทบหรือไม่ ถ้าเป็นผลกระทบเป็นผลกระทบทางบวก หรือเป็นผลกระทบทางลบ และเป็นในระดับใด มาก ปานกลาง หรือน้อย เนื้อหาที่สอบถาม เป็นรายการผลกระทบที่ได้จากการวิเคราะห์เนื้อหาในรายงานผลการดำเนินงานและการประเมินโครงการฯ ครอบคลุมผลกระทบต่อบุคคล กลุ่มบุคคล และองค์กรที่เกี่ยวข้องกับโครงการ ทุกระดับ คือ ผลกระทบต่อนักเรียน ต่อครู ต่อผู้บริหารโรงเรียน ต่อคณะครู ต่อโรงเรียน ต่อผู้ปกครองของนักเรียน ต่อชุมชน ต่อบุคคลากรระดับอื่นๆ ต่อการจัดการศึกษาขององค์กรใน ระดับต่างๆ และผลกระทบอื่นๆ ที่เป็นแบบสอบถามปลายเปิด

ระยะที่ 2 เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลเพื่อวิเคราะห์ผลกระทบ เป็นแบบสอบถามมี 3 ฉบับ แบ่งตามกลุ่มผู้ให้ข้อมูล แต่ละฉบับมี 2 ตอน ตอนที่ 1 สอบถาม ข้อมูลทั่วไป ตอนที่ 2 สอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับผลกระทบของโครงการฯ ตอนที่ 2 นี้ เป็นมาตราวัดประมาณค่า 5 ระดับ ตั้งแต่เห็นด้วยอย่างยิ่ง ถึง ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง เนื้อหาที่ สอบถามทั้งหมดได้จากการรวบรวมและสรุปจากการศึกษาในระยะที่ 1 โดย ศึกษาเฉพาะ ผลกระทบต่อนักเรียนและต่อครู แบบสอบถามทั้ง 3 ฉบับมีรายละเอียดดังนี้

1) แบบสอบถามนักเรียน มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.8877 มี 2 ตอน คือ
 ตอนที่ 1 สอบถามลักษณะภูมิหลังและความรู้เดิมของนักเรียน
 ตอนที่ 2 สอบถามความคิดเห็นต่อตนเองเกี่ยวกับแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์
 ทางการเรียนและเจตคติต่อโรงเรียน ความคิดเห็นต่อครูเกี่ยวกับคุณภาพการสอน การเอาใจ
 ใส่ต่อหน้าที่ และความสัมพันธ์กับชุมชน และความคิดเห็นต่อผู้ปกครองเกี่ยวกับการเอาใจใส่
 ต่อการเรียนของบุตรหลานและเจตคติต่อโรงเรียน

2) แบบสอบถามครู มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.9389 มี 2 ตอน คือ
 ตอนที่ 1 สอบถามเกี่ยวกับภูมิหลังและประสบการณ์ของครู
 ตอนที่ 2 สอบถามความคิดเห็นต่อตนเองเกี่ยวกับคุณภาพการสอน
 การเอาใจใส่ต่อหน้าที่ ความสัมพันธ์กับชุมชน การได้รับการยอมรับจากบุคลากรนอกโรงเรียน
 และการได้รับการพัฒนาจากโครงการ และความคิดเห็นต่อผู้บริหารโรงเรียนเกี่ยวกับคุณภาพ
 การบริหาร การเอาใจใส่ต่อหน้าที่ ความสัมพันธ์กับชุมชน การได้รับการยอมรับจากบุคลากร
 นอกโรงเรียน การได้รับการพัฒนาจากโครงการ และการนิเทศ กำกับ และติดตาม

3) แบบสอบถามผู้บริหารโรงเรียน มีค่าความเชื่อมั่น 0.9357 มี 2 ตอน คือ
 ตอนที่ 1 สอบถามเกี่ยวกับภูมิหลังและประสบการณ์ของผู้บริหาร
 โรงเรียน ข้อมูลพื้นฐานของโรงเรียน และลักษณะของชุมชน
 ตอนที่ 2 สอบถามความคิดเห็นต่อตนเองเกี่ยวกับคุณภาพการบริหาร
 การเอาใจใส่ต่อหน้าที่ ความสัมพันธ์กับชุมชน การได้รับการยอมรับจากบุคลากรนอกโรงเรียน
 การได้รับการพัฒนาจากโครงการ และการนิเทศ กำกับ และติดตาม

3. การดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยติดต่อประสานงานกับสำนักงาน
 คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด และโรงเรียน
 ที่ถูกเลือกเป็นกลุ่มตัวอย่าง โดยมีศึกษานิเทศก์จังหวัดผู้รับผิดชอบการวิจัยและประเมินผล
 การศึกษาเป็นผู้ประสานงานในการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้ง 3 ระดับ

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์ค่าสถิติต่างๆ แยกเป็น 2 ระยะ คือ

ระยะที่ 1 วิเคราะห์ความถี่และร้อยละของความคิดเห็นต่อตัวแปรผลกระทบ

ระยะที่ 2 วิเคราะห์ผลกระทบของโครงการฯ ดังนี้

1. ค่าสถิติพื้นฐานของของตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย
2. ตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร
3. วิเคราะห์พหุระดับรูปแบบระดับชั้นลดหลั่นสอดแทรกเชิงเส้น ด้วยโปรแกรม

HLM for Windows 4.04

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ผลกระทบของโครงการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ กระทรวงศึกษาธิการ สรุปตามระยะการศึกษาและขั้นตอนการวิเคราะห์เป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ตัวแปรผลกระทบ

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์วิเคราะห์พหุระดับรูปแบบระดับชั้นลดหลั่นสอดแทรกเชิงเส้นด้วยโปรแกรม HLM for Windows 4.04

สรุปได้ ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ตัวแปรผลกระทบ

ผลการวิเคราะห์ตัวแปรผลกระทบจากการรวบรวมจากเอกสารรายงานผลการดำเนินโครงการและการสอบถามผู้เกี่ยวข้อง สรุปผลกระทบต่อนักเรียนและต่อครูได้ ดังนี้

ผลกระทบต่อนักเรียน คือ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ทางการเรียน และเจตคติต่อโรงเรียนดีขึ้น นอกจากนี้ยังมีผลกระทบต่อนักเรียนที่เกี่ยวข้องกับผู้ปกครองนักเรียน คือ เอาใจใส่ต่อการเรียนของบุตรหลาน และเจตคติต่อโรงเรียนดีขึ้น

ผลกระทบต่อครู คือ คุณภาพการสอน การเอาใจใส่ต่อหน้าที่ ความสัมพันธ์กับชุมชน และได้รับการยอมรับจากบุคคลภายนอกโรงเรียนดีขึ้น

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์วิเคราะห์พหุระดับ

ผลการวิเคราะห์วิเคราะห์ผลกระทบของโครงการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ กระทรวงศึกษาธิการ โดยการวิเคราะห์พหุระดับรูปแบบระดับชั้นลดหลั่นสอดแทรกเชิงเส้นด้วยโปรแกรม HLM for Windows 4.04 สรุปได้ ดังนี้

2.1 ผลการวิเคราะห์ความผันแปรของตัวแปรผลกระทบ

ผลการวิเคราะห์ Null Model เพื่อศึกษาความผันแปรของตัวแปรผลกระทบมีดังนี้

2.1.1 ผลกระทบต่อนักเรียน

ตัวแปรผลกระทบระดับนักเรียนที่ศึกษามีความผันแปรระหว่างนักเรียนในห้องเรียน ระหว่างห้องเรียนและระหว่างโรงเรียนทั้งหมด คือ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน เจตคติของนักเรียนต่อโรงเรียน การเอาใจใส่ต่อการเรียนของบุคลากรของผู้ปกครองนักเรียน และเจตคติของผู้ปกครองนักเรียนต่อโรงเรียน (ตาราง 12-16)

2.1.2 ผลกระทบต่อครู

ตัวแปรผลกระทบระดับครูหรือระดับห้องเรียนมีความผันแปรระหว่างครูแต่ละห้องเรียนทั้ง 4 ตัวแปร คือ คุณภาพการสอน การเอาใจใส่ต่อหน้าที่ การสัมพันธ์กับชุมชน และการได้รับการยอมรับจากบุคคลภายนอกโรงเรียน มีความผันแปรระหว่างโรงเรียน 2 ตัวแปร คือ คุณภาพการสอนและการเอาใจใส่ต่อหน้าที่ของครู (ตาราง 17-20)

2.2. ผลการวิเคราะห์อิทธิพลของตัวแปรอิสระต่อตัวแปรผลกระทบ

จากการวิเคราะห์แบบ Simple Model และ Hypothetical Model เพื่อศึกษาอิทธิพลของตัวแปรแต่ละระดับต่อตัวแปรผลกระทบ ผลเป็นดังนี้

2.2.1 ผลกระทบต่อนักเรียน

2.2.1.1 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน (ตาราง 21-22)

ระดับนักเรียน ตัวแปรอิสระระดับนักเรียนที่มีอิทธิพลทางบวกต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนได้แก่ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเดิมของนักเรียน

ระดับห้องเรียน ตัวแปรอิสระระดับห้องเรียนที่ศึกษาไม่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน

ระดับโรงเรียน ตัวแปรอิสระการเป็นโรงเรียนในโครงการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ไม่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน แต่มีตัวแปรที่เกี่ยวกับโครงการฯ และมีอิทธิพลทางบวกต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ได้แก่ การได้รับการยอมรับจากบุคคลภายนอกโรงเรียนของผู้บริหารโรงเรียน นอกจากนี้ยังมีตัวแปรที่มีอิทธิพลทางบวกต่อสัมประสิทธิ์การถดถอยของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนเดิมของนักเรียน คือ การสนับสนุนโรงเรียนโดยชุมชน และการนิเทศกำกับ และติดตามการปฏิบัติงานของครูโดยผู้บริหารโรงเรียน

2.2.1.2 แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน (ตาราง 23-24)

ระดับนักเรียน ตัวแปรอิสระระดับนักเรียนที่มีอิทธิพลทางบวกต่อแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ได้แก่ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเดิมของนักเรียน การที่ผู้ปกครองนักเรียนเป็นบิดามารดา และลักษณะของผู้ปกครองนักเรียน

ระดับห้องเรียน ตัวแปรอิสระระดับห้องเรียนที่ศึกษาไม่มีอิทธิพลต่อแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน

ระดับโรงเรียน ตัวแปรอิสระการเป็นโรงเรียนในโครงการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ไม่มีอิทธิพลต่อแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน เช่นเดียวกับตัวแปรระดับโรงเรียนตัวอื่นๆ ที่นำมาศึกษา แต่มีบางตัวแปรมีอิทธิพลต่อสัมประสิทธิ์การถดถอยของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเดิมของนักเรียนและการที่ผู้ปกครองนักเรียนเป็นบิดามารดา โดยตัวแปรที่มีอิทธิพลทางบวกต่อสัมประสิทธิ์การถดถอยของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเดิมของนักเรียน ได้แก่ คุณภาพการบริหารของผู้บริหารโรงเรียน และตัวแปรที่มีอิทธิพลทางลบต่อสัมประสิทธิ์การถดถอยของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเดิมของนักเรียน ได้แก่ การนิเทศ กำกับ และติดตามการปฏิบัติงานของครูโดยผู้บริหารโรงเรียน และมีตัวแปรที่มีอิทธิพลทางลบต่อสัมประสิทธิ์การถดถอยของการที่ผู้ปกครองนักเรียนเป็นบิดามารดา ได้แก่ การได้รับการยอมรับจากบุคคลภายนอกโรงเรียนของผู้บริหาร

2.2.1.3 เจตคติของนักเรียนต่อโรงเรียน (ตาราง 25-26)

ระดับนักเรียน ตัวแปรอิสระระดับนักเรียนที่มีอิทธิพลต่อเจตคติต่อโรงเรียนของนักเรียน ได้แก่ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเดิมของนักเรียน

ระดับห้องเรียน ตัวแปรอิสระระดับห้องเรียนที่ศึกษาไม่มีอิทธิพลต่อเจตคติของนักเรียนต่อโรงเรียน

ระดับโรงเรียน ตัวแปรอิสระการเป็นโรงเรียนในโครงการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ไม่มีอิทธิพลต่อเจตคติต่อโรงเรียนของนักเรียน เช่นเดียวกับตัวแปรระดับโรงเรียนตัวอื่นๆ ที่นำมาศึกษา แต่ตัวแปรดังกล่าวบางตัวแปรมีอิทธิพลทางบวกต่อสัมประสิทธิ์การถดถอยของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเดิมของนักเรียน ได้แก่ การได้รับการพัฒนาจากโครงการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของผู้บริหารโรงเรียน

2.2.1.4 การเอาใจใส่ต่อการเรียนของบุตรหลานของผู้ปกครองนักเรียน (ตาราง 27-28)

ระดับนักเรียน ตัวแปรอิสระระดับนักเรียนที่มีอิทธิพลทางบวกต่อการเอาใจใส่ต่อการเรียนของบุตรหลานของผู้ปกครองนักเรียน ได้แก่ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเดิมของนักเรียน

ระดับห้องเรียน ตัวแปรอิสระระดับห้องเรียนที่ศึกษาไม่มีอิทธิพลต่อการเอาใจใส่ต่อการเรียนของบุตรหลานของผู้ปกครองนักเรียน

ระดับโรงเรียน ตัวแปรอิสระการเป็นโรงเรียนในโครงการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์มีอิทธิพลทางบวกต่อการเอาใจใส่ต่อการเรียนของบุตรหลานของผู้ปกครองนักเรียน และยังมีตัวแปรเกี่ยวกับโครงการฯ ที่มีอิทธิพลทางบวกต่อการเอาใจใส่ต่อการเรียน

ของบุคลากรของผู้ปกครองนักเรียน ได้แก่ ความสัมพันธ์ระหว่างผู้บริหารโรงเรียนกับชุมชน และการได้รับการพัฒนาจากโครงการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของผู้บริหารโรงเรียน

2.2.1.5 เจตคติของผู้ปกครองนักเรียนต่อโรงเรียน (ตาราง 29-30)

ระดับนักเรียน ตัวแปรอิสระระดับนักเรียนที่มีอิทธิพลทางบวกต่อเจตคติของผู้ปกครองนักเรียนต่อโรงเรียน ได้แก่ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเดิมของนักเรียน ระดับห้องเรียน ตัวแปรอิสระระดับห้องเรียนที่ศึกษาไม่มีอิทธิพลต่อเจตคติของผู้ปกครองนักเรียนต่อโรงเรียน

ระดับโรงเรียน ตัวแปรอิสระการเป็นโรงเรียนในโครงการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่มีอิทธิพลทางบวกต่อเจตคติของผู้ปกครองนักเรียนต่อโรงเรียน

2.2.2 ผลกระทบต่อครู

2.2.2.1 คุณภาพการสอนของครู (ตาราง 31)

ระดับระดับห้องเรียน ตัวแปรอิสระระดับห้องเรียนที่มีอิทธิพลทางบวกต่อคุณภาพการสอนของครู ได้แก่ การได้รับการพัฒนาจากโครงการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของครู

ระดับโรงเรียน ตัวแปรอิสระการเป็นโรงเรียนในโครงการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ไม่มีอิทธิพลต่อคุณภาพการสอนของครู แต่มีตัวแปรเกี่ยวกับโครงการฯ ที่มีอิทธิพลทางบวกต่อคุณภาพการสอนของครู ได้แก่ คุณภาพการบริหาร และการได้รับการยอมรับจากบุคคลภายนอกโรงเรียนของผู้บริหารโรงเรียน และมีตัวแปรที่มีอิทธิพลทางลบต่อคุณภาพการสอนของครู ได้แก่ จำนวนโครงการของโรงเรียน และการนิเทศ กำกับ และติดตามการปฏิบัติงานของครูโดยผู้บริหารโรงเรียน นอกจากนี้พบว่า การได้รับการพัฒนาจากโครงการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของผู้บริหารโรงเรียนมีอิทธิพลทางบวกต่อสัมประสิทธิ์การถดถอยของการได้รับการพัฒนาจากโครงการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของครู

2.2.2.2 การเอาใจใส่ต่อหน้าที่ของครู (ตาราง 32)

ระดับระดับห้องเรียน ตัวแปรอิสระระดับห้องเรียนที่มีอิทธิพลทางบวกต่อการเอาใจใส่ต่อหน้าที่ของครู ได้แก่ การได้รับการพัฒนาจากโครงการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของครู

ระดับโรงเรียน ตัวแปรอิสระการเป็นโรงเรียนในโครงการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ไม่มีอิทธิพลต่อการเอาใจใส่ต่อหน้าที่ของครู แต่มีตัวแปรเกี่ยวกับโครงการฯ ที่มีอิทธิพลทางบวกต่อการเอาใจใส่ต่อหน้าที่ของครู ได้แก่ จำนวนกิจกรรม/โครงการที่โรงเรียนประสบผลสำเร็จ และมีตัวแปรที่มีอิทธิพลทางลบต่อสัมประสิทธิ์การถดถอยของการได้รับการ

พัฒนาจากโครงการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของครู ได้แก่ การเอาใจใส่ต่อหน้าที่ของผู้บริหารโรงเรียน

2.2.2.3 ความสัมพันธ์ของครูกับชุมชน (ตาราง 33)

ระดับระดับห้องเรียน ตัวแปรอิสระระดับห้องเรียนที่มีอิทธิพลทางบวกต่อความสัมพันธ์ของครูกับชุมชน ได้แก่ การพัฒนาจากโครงการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของครู

ระดับโรงเรียน ตัวแปรอิสระการเป็นโรงเรียนในโครงการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ไม่มีอิทธิพลต่อความสัมพันธ์ของครูกับชุมชน แต่มีตัวแปรเกี่ยวกับโครงการฯ ที่มีอิทธิพลทางบวกต่อความสัมพันธ์ของครูกับชุมชน ได้แก่ จำนวนกิจกรรม/โครงการที่โรงเรียนประสบความสำเร็จ และมีตัวแปรที่มีอิทธิพลทางลบต่อความสัมพันธ์ของครูกับชุมชน ได้แก่ จำนวนรายการที่โรงเรียนเป็นศูนย์ปฏิบัติการ และการเอาใจใส่ต่อหน้าที่ของผู้บริหารโรงเรียน

2.2.2.4 การได้รับการยอมรับจากบุคคลภายนอกโรงเรียนของครู

(ตาราง 34)

ระดับระดับห้องเรียน ตัวแปรอิสระระดับห้องเรียนที่มีอิทธิพลทางบวกต่อการได้รับการยอมรับจากบุคคลภายนอกโรงเรียนของครู ได้แก่ การพัฒนาจากโครงการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของครู

ระดับโรงเรียน ตัวแปรอิสระการเป็นโรงเรียนในโครงการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ไม่มีอิทธิพลต่อการได้รับการยอมรับจากบุคคลภายนอกโรงเรียนของครู แต่มีตัวแปรเกี่ยวกับโครงการฯ ที่มีอิทธิพลทางบวก ได้แก่ คุณภาพการบริหาร และการได้รับการยอมรับจากบุคคลภายนอกโรงเรียนของผู้บริหารโรงเรียน และมีตัวแปรที่มีอิทธิพลทางลบต่อการได้รับการยอมรับจากบุคคลภายนอกโรงเรียนของครู ได้แก่ การเอาใจใส่ต่อหน้าที่ของผู้บริหารโรงเรียน

สรุป การเป็นโรงเรียนในโครงการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์มีผลกระทบดังนี้

1. ผลกระทบตามการรับรู้ของผู้ที่เกี่ยวข้องกับโครงการฯ คือ

1.1 ผลกระทบต่อนักเรียน ได้แก่ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ทางการเรียน เจตคติต่อโรงเรียนดีขึ้น ผู้ปกครองนักเรียนเอาใจใส่ต่อการเรียนของบุตรหลานและเจตคติต่อโรงเรียนดีขึ้น

1.2 ผลกระทบต่อครู คือ คุณภาพการสอน การเอาใจใส่ต่อหน้าที่ ความสัมพันธ์กับชุมชน และได้รับการยอมรับจากบุคคลภายนอกโรงเรียนดีขึ้น

2. ผลกระทบที่ได้จากการวิเคราะห์หวัระดับรูปแบบระดับชั้นลดหลั่นสอดคล้องแทรกเชิงเส้นด้วยวิธีการเอชแอลเอ็ม คือ

2.1 ผลกระทบต่อนักเรียน ได้แก่ ผู้ปกครองของนักเรียนเอาใจใส่ต่อการเรียนของบุตรหลานดีขึ้น และผู้ปกครองนักเรียนมีเจตคติต่อโรงเรียนดีขึ้น ซึ่งเป็นผลกระทบทางบวกทั้งสองตัวแปร

นอกจากนี้ยังพบตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับโครงการมีผลกระทบทางบวกต่อนักเรียน ได้แก่ การได้รับการยอมรับจากบุคคลภายนอกโรงเรียนของผู้บริหารโรงเรียน มีผลกระทบทางบวกต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ความสัมพันธ์ระหว่างผู้บริหารโรงเรียนกับชุมชนและการได้รับการพัฒนาจากโครงการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของผู้บริหาร มีอิทธิพลทางบวกต่อการเอาใจใส่ต่อการเรียนของบุตรหลานของผู้ปกครองนักเรียน

2.2 ผลกระทบต่อครู การเป็นโรงเรียนในโครงการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ไม่มีผลกระทบต่อครู แต่มีตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับโครงการมีผลกระทบต่อครู คือ การที่ครูได้รับการพัฒนาจากโครงการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ มีผลกระทบทางบวกต่อครูทุกตัวแปรที่นำมาศึกษาได้แก่ ครูมีคุณภาพการสอนดีขึ้น เอาใจใส่ต่อหน้าที่มากขึ้น มีความสัมพันธ์กับชุมชนดีขึ้น และได้รับการยอมรับจากบุคคลภายนอกโรงเรียนมากขึ้น

ตัวแปรระดับโรงเรียนที่มีอิทธิพลต่อครู ได้แก่

จำนวนกิจกรรม/โครงการที่โรงเรียนประสบความสำเร็จ มีผลกระทบทางบวกต่อการเอาใจใส่ต่อหน้าที่ของครูและความสัมพันธ์ระหว่างครูกับชุมชน

คุณภาพการบริหารของผู้บริหารโรงเรียน มีผลกระทบทางบวกต่อคุณภาพการสอนของและการได้รับการยอมรับจากบุคคลภายนอกโรงเรียนของครู

การได้รับการยอมรับจากบุคคลภายนอกโรงเรียนของผู้บริหารโรงเรียน มีผลกระทบทางบวกต่อคุณภาพการสอนและการได้รับการยอมรับจากบุคคลภายนอกโรงเรียนของครู

จำนวนรายการที่โรงเรียนเป็นศูนย์ปฏิบัติการ มีอิทธิพลทางลบต่อความสัมพันธ์ระหว่างครูกับชุมชน

จำนวนโครงการของโรงเรียน มีอิทธิพลทางลบต่อคุณภาพการสอนของครู

การเอาใจใส่ต่อหน้าที่ของผู้บริหารโรงเรียน มีอิทธิพลทางลบต่อความสัมพันธ์ระหว่างครูกับชุมชนและการได้รับการยอมรับจากบุคคลภายนอกโรงเรียนของครู

การนิเทศ กำกับ และติดตามการปฏิบัติงานของครูโดยผู้บริหารโรงเรียนมีอิทธิพลทางลบต่อคุณภาพการสอนของครู

อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการศึกษาครั้งนี้พบว่าในโครงการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์มีผลกระทบต่อ นักเรียนเกี่ยวกับผู้ปกครองของนักเรียน คือ ผู้ปกครองของนักเรียนเอาใจใส่ต่อการเรียนของ บุตรหลานดีขึ้น และผู้ปกครองนักเรียนมีเจตคติต่อโรงเรียนดีขึ้น ซึ่งเป็นผลกระทบทางบวก ทั้งสองตัวแปร ผลกระทบดังกล่าวตรงกับผลการประเมินของทุกกลุ่มที่ทำการประเมิน โครงการฯ ทั้งนี้เป็นเพราะผลกระทบทั้งสองตรงกับจุดเน้นของโครงการฯ ที่แตกต่างจาก โครงการอื่นๆ คือ การให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา การเปิดโอกาสดังกล่าวทำให้ ผู้ปกครองนักเรียนได้รับรู้สภาพการจัดการศึกษาของครู สภาพการเรียนการสอน ตลอดจน สภาพการเรียนของบุตรหลานของตน ซึ่งมีผลทำให้ผู้ปกครองนักเรียนเอาใจใส่ต่อการเรียนของ บุตรหลานและมีเจตคติต่อโรงเรียนดีขึ้น

ส่วนการที่โรงเรียนเข้าโครงการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ไม่มีผลกระทบต่อตัวแปรอื่นๆ ทั้งต่อนักเรียนและต่อครูนั้น อาจเป็นเพราะตัวแปรผลกระทบที่นำมาศึกษานั้นเกี่ยวข้องกับ ปัจจัยอื่นๆ นอกเหนือจากโครงการฯ อภิปรายได้ดังนี้

จากการวิเคราะห์พระระดับรูปแบบลดหลั่นเชิงเส้นด้วยวิธีการเอชแอลเอ็ม เพื่อยืนยัน ผลกระทบของโครงการฯ ต่อนักเรียนและครู ที่ศึกษา โดยผลกระทบต่อนักเรียนศึกษาอิทธิพล ของตัวแปรอิสระ 3 ระดับ และผลกระทบต่อครูศึกษาอิทธิพลของตัวแปรอิสระ 2 ระดับ การ พิจารณาผลการวิเคราะห์พิจารณาใน 3 ลักษณะ คือ ความสัมพันธ์ ความผันแปร และ อิทธิพลที่ตัวแปรอิสระต่อตัวแปรผลกระทบ

ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับตัวแปรผลกระทบ เปรียบเทียบระหว่างโรงเรียน ในและนอกโครงการฯ พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรทุกระดับสอดคล้องกัน คือ ตัวแปร คู่ใดของโรงเรียนนอกโครงการฯ มีความสัมพันธ์กัน ตัวแปรทั้งสองของโรงเรียนในโครงการฯ ก็จะมีสัมพันธ์กันด้วย แต่มีตัวแปรจำนวนหนึ่งที่โรงเรียนในโครงการฯ สัมพันธ์กัน แต่โรงเรียน นอกโครงการฯ ไม่สัมพันธ์กัน และในทางกลับกัน มีตัวแปรจำนวนหนึ่ง (ซึ่งไม่มากนัก) ของ โรงเรียนนอกโครงการฯ ที่สัมพันธ์กัน แต่โรงเรียนในโครงการฯ ไม่สัมพันธ์กัน รายละเอียดดังนี้

ระดับนักเรียน พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเดิมของนักเรียนมีความสัมพันธ์ ทางบวกกับตัวแปรผลกระทบต่อนักเรียนทุกตัวแปรที่นำมาศึกษาทั้งโรงเรียนในและนอก โครงการฯ ส่วนที่ต่างกัน คือ ลักษณะของครอบครัวของนักเรียนโรงเรียนในโครงการฯ มีความสัมพันธ์ทางบวกกับเจตคติของผู้ปกครองนักเรียนต่อโรงเรียน ซึ่งโรงเรียนนอก โครงการฯ ไม่สัมพันธ์กัน แต่การที่ผู้ปกครองนักเรียนโรงเรียนนอกโครงการฯ เป็นบิดามารดา มีความสัมพันธ์ทางบวกกับแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน

ระดับห้องเรียน พบว่า การได้รับการพัฒนาจากโครงการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของครูมีความสัมพันธ์ทางบวกกับตัวแปรผลกระทบระดับห้องเรียนทุกตัวแปร ทั้งโรงเรียนในและนอกโครงการฯ มีตัวแปรของโรงเรียนในโครงการฯ ที่สัมพันธ์กันแต่โรงเรียนนอกโครงการฯ ไม่สัมพันธ์กัน คือ การเป็นกรรมการโครงการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของครูสัมพันธ์ทางบวกกับความสัมพันธ์ระหว่างครูกับชุมชน การได้รับการยอมรับจากบุคคลภายนอกของครูสัมพันธ์ทางบวกกับคุณภาพการสอนของครู จำนวนโครงการที่ครูเป็นกรรมการสัมพันธ์ทางบวกกับความสัมพันธ์ระหว่างครูกับชุมชนและการเอาใจใส่ต่อหน้าที่ของครู สำหรับโรงเรียนนอกโครงการฯ พบว่า จำนวนโครงการที่ครูเป็นกรรมการสัมพันธ์ทางบวกกับคุณภาพการสอนและการได้รับการยอมรับจากบุคคลภายนอกโรงเรียนของครู

ระดับโรงเรียน เนื่องจากไม่มีตัวแปรผลกระทบระดับโรงเรียน พิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระเปรียบเทียบระหว่างโรงเรียนในและนอกโครงการฯ พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสอดคล้องกัน คือ พบว่ามีสหสัมพันธ์ทางบวกระหว่างตัวแปรคุณภาพการบริหารของผู้บริหารโรงเรียน การเอาใจใส่ต่อหน้าที่ของผู้บริหารโรงเรียน ความสัมพันธ์ระหว่างผู้บริหารโรงเรียนกับชุมชน การได้รับการยอมรับจากบุคคลภายนอกของผู้บริหารโรงเรียน การได้รับการพัฒนาจากโครงการของผู้บริหารโรงเรียน และการนิเทศ กำกับ และติดตามการปฏิบัติงานของครูโดยผู้บริหารโรงเรียน ทั้งโรงเรียนในและนอกโครงการฯ มีตัวแปรอีกคู่หนึ่งที่สัมพันธ์กันทั้งโรงเรียนในและนอกโครงการฯ คือ จำนวนรายการที่โรงเรียนเป็นศูนย์ปฏิบัติการกับจำนวนกิจกรรม/โครงการที่โรงเรียนประสบความสำเร็จ มีตัวแปรที่สัมพันธ์กันในโรงเรียนในโครงการฯ แต่ไม่สัมพันธ์กันในโรงเรียนนอกโครงการฯ คือ ลักษณะของชุมชนกับการสนับสนุนโรงเรียนของชุมชน การสนับสนุนโรงเรียนของชุมชนกับจำนวนกิจกรรม/โครงการที่โรงเรียนประสบความสำเร็จ และจำนวนรายการที่โรงเรียนเป็นศูนย์ปฏิบัติการกับจำนวนโครงการของโรงเรียน ส่วนตัวแปรที่สัมพันธ์กันในโรงเรียนนอกโครงการฯ แต่ไม่สัมพันธ์กันในโรงเรียนในโครงการฯ คือ การสนับสนุนโรงเรียนของชุมชนกับความสัมพันธ์ระหว่างผู้บริหารโรงเรียนกับชุมชนและการได้รับการยอมรับจากบุคคลภายนอกโรงเรียนของผู้บริหารโรงเรียน

จะเห็นว่า มีตัวแปรอิสระจำนวนหนึ่งที่แสดงให้เห็นว่าอาจจะมีผลกระทบต่อตัวแปรผลกระทบ คือ ตัวแปรอิสระที่มีความสัมพันธ์กับตัวแปรผลกระทบ ส่วนความแตกต่างของความสัมพันธ์ของตัวแปรระหว่างโรงเรียนในและนอกโครงการฯ พิจารณาร่วมกับผลการวิเคราะห์พหุระดับได้ว่า ตัวแปรที่สัมพันธ์กันในโรงเรียนในโครงการฯ แต่ไม่สัมพันธ์กันในโรงเรียนนอกโครงการฯ ถ้าตัวแปรอิสระดังกล่าวมีอิทธิพลต่อตัวแปรผลกระทบ กล่าวได้ว่า ตัวแปรผลกระทบนั้นเป็นผลกระทบจากโครงการฯ

ความผันแปรของตัวแปร จากผลการวิจัยครั้งนี้พบว่า ความผันแปรระหว่างหน่วยที่ศึกษาได้แก่ ห้องเรียน และโรงเรียน เป็นผลมาจากตัวแปรของหน่วยเหล่านั้น มีผลทำให้เกิดความแตกต่าง และความหลากหลายระหว่างหน่วย เช่น ระหว่างห้องเรียนที่อยู่ในโรงเรียนเดียวกัน มีความแตกต่างกัน หรือความแตกต่างกันระหว่างโรงเรียนทั้งหลาย โดยความแตกต่างกันนั้นมีมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับผลของตัวแปรต่าง ๆ ที่ปรากฏอยู่ภายในหน่วยที่ศึกษา

สำหรับอิทธิพลของตัวแปรอิสระ เมื่อพิจารณาในภาพรวมพบว่ามีตัวแปรอิสระทั้งในระดับนักเรียน ระดับห้องเรียน และระดับโรงเรียน นอกจากทำให้เกิดความผันแปรต่อตัวแปรผลกระทบแล้ว ยังส่งผลต่อความผันแปรระหว่างห้องเรียนที่อยู่ในโรงเรียนเดียวกันและระหว่างโรงเรียนอีกด้วย โดยตัวแปรอิสระระดับบุคคลมีอิทธิพลต่อตัวแปรผลกระทบในลักษณะและทิศทางเดียวกัน คือ ผลกระทบต่อนักเรียนพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเดิมของนักเรียนมีอิทธิพลทางบวกต่อตัวแปรผลกระทบต่อนักเรียนทุกตัวแปร นอกจากนี้ยังพบว่าตัวแปรระดับห้องเรียนที่นำมาศึกษาไม่มีอิทธิพลต่อค่าเฉลี่ยของตัวแปรผลกระทบต่อนักเรียน สำหรับผลกระทบต่อครู พบว่า ตัวแปรอิสระการได้รับการพัฒนาจากโครงการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของครูมีอิทธิพลทางบวกต่อตัวแปรผลกระทบต่อครูทุกตัวแปร ส่วนอิทธิพลของตัวแปรอิสระระดับโรงเรียนพบว่า ไม่เป็นไปในลักษณะเดียวกัน กล่าวคือ ตัวแปรอิสระบางตัวที่มีอิทธิพลต่อตัวแปรผลกระทบตัวหนึ่งแต่ไม่มีผลต่อตัวแปรผลกระทบตัวอื่นๆ จากข้อค้นพบดังกล่าวจึงนำไปสู่ประเด็นการอภิปรายผลการวิจัยแยกเป็นรายตัวแปรผลกระทบ ดังนี้

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน

ผลการวิเคราะห์พบว่า การเข้าโครงการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ไม่มีผลกระทบต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน พิจารณาร่วมกับค่าสถิติพื้นฐานพบว่าค่าเฉลี่ยของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนจากโรงเรียนในและนอกโครงการฯ ไม่แตกต่างกัน ผลการวิจัยนี้ไม่เป็นไปตามผลการประเมินโครงการฯ ของ Dr.Ken และ ดร.เยาวดี การประเมินของภาคต่างๆ และไม่เป็นไปตามความคิดเห็นของผู้ที่เกี่ยวข้องกับโครงการฯ

มีตัวแปรอิสระระดับนักเรียนที่มีอิทธิพลทางบวกต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ได้แก่ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเดิมของนักเรียน แต่ระดับห้องเรียนไม่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน แต่มีตัวแปรระดับโรงเรียนที่มีอิทธิพล ได้แก่ การได้รับการยอมรับจากบุคคลภายนอกโรงเรียนของผู้บริหารโรงเรียน นอกจากนี้ยังพบว่าตัวแปรระดับโรงเรียนมีอิทธิพลทางบวกต่อสัมประสิทธิ์การถดถอยของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเดิมของนักเรียน ได้แก่ การสนับสนุนของชุมชน และการนิเทศ กำกับ และติดตามการปฏิบัติงาน

ของครูโดยผู้บริหารโรงเรียน ผลดังกล่าวอภิปรายได้ว่า ถ้านักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเดิมดี ทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนของนักเรียนสูงขึ้น ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเดิมของนักเรียนแสดงถึงความรู้ความสามารถของนักเรียนที่มีอยู่เดิม ย่อมส่งผลต่อผลการเรียนปัจจุบัน ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับผลการศึกษาของ Wang (1998) ที่พบว่าความสามารถของนักเรียนมีอิทธิพลต่อคะแนนผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน และผลการศึกษาของ Willis. (1997) ที่พบว่านักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเดิมดี มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่านักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเดิมไม่ดี และการศึกษาของปราณี จงเจริญ (2533) ที่พบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเดิมของนักเรียนมีอิทธิพลทางบวกต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ข้อค้นพบดังกล่าวยืนยันได้ว่าการที่ผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนดีขึ้นนั้นเป็นผลมาจากผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเดิมไม่ใช่ผลกระทบจากโครงการฯ

แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน

ผลการวิเคราะห์พบว่า การเข้าโครงการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ไม่มีผลกระทบต่อแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน และไม่ได้รับอิทธิพลจากตัวแปรระดับห้องเรียน และระดับโรงเรียนที่นำมาศึกษา ผลการวิจัยนี้ไม่เป็นไปตามผลการประเมินโครงการฯ ของภาคต่างๆ แต่การศึกษาครั้งนี้พบว่าแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนได้รับอิทธิพลทางบวกจากผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเดิมของนักเรียน การที่ผู้ปกครองนักเรียนเป็นบิดามารดา และลักษณะครอบครัวของนักเรียน และพบว่าคุณภาพการบริหารของผู้บริหารโรงเรียนมีอิทธิพลทางบวกต่อสัมประสิทธิ์การถดถอยของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเดิมของนักเรียน

แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ทางการเรียนเป็นคุณลักษณะภายในเฉพาะของแต่ละบุคคล ดังนั้น ตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อตัวแปรนี้จะเกี่ยวข้องกับนักเรียนโดยตรง คือ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเดิมของนักเรียน การที่ผู้ปกครองนักเรียนเป็นบิดามารดา และลักษณะครอบครัวของนักเรียน กล่าวคือ นักเรียนที่มีสัมฤทธิ์ทางการเรียนเดิมดี ผู้ปกครองเป็นบิดามารดา และผู้ปกครองมีอาชีพทำการเกษตร มีการศึกษาระดับประถมศึกษา และรายได้น้อย มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง การที่นักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดีมาแต่เดิมนั้นมักจะฝึกใฝ่ตั้งใจ หรือสนใจการเรียนดี และการที่นักเรียนได้อาศัยอยู่กับบิดามารดามีสภาพครอบครัวสมบูรณ์ ย่อมมีผลทางบวกต่อจิตใจ มีความอบอุ่น และมีแรงจูงใจ มุ่งมั่นที่จะศึกษาเล่าเรียนให้มีสัมฤทธิ์ผลที่ดีขึ้น ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับการศึกษาของวราภรณ์ วิหคโต (2536) ที่พบว่า แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ของนักเรียน

เจตคติของนักเรียนต่อโรงเรียน

ผลการวิเคราะห์พบว่า การเข้าโครงการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ไม่มีผลกระทบต่อเจตคติของนักเรียนต่อโรงเรียน เมื่อพิจารณาร่วมกับค่าสถิติพื้นฐานพบว่า ค่าเฉลี่ยของเจตคติต่อโรงเรียนของนักเรียนจากโรงเรียนในและนอกโครงการฯ ไม่แตกต่างกัน ผลการวิจัยนี้ไม่เป็นไปตามผลการประเมินโครงการฯ ของ Dr.Ken และ ดร.เยาวดี การประเมินของภาคต่างๆ และไม่เป็นไปตามความคิดเห็นของผู้ที่เกี่ยวข้องกับโครงการฯ ที่ผู้วิจัยรวบรวม

ตัวแปรอิสระระดับนักเรียนที่มีอิทธิพลต่อเจตคติของนักเรียนต่อโรงเรียน ได้แก่ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเดิมของนักเรียน ตัวแปรอิสระระดับห้องเรียนและโรงเรียนไม่มีอิทธิพลต่อเจตคติของนักเรียนต่อโรงเรียน แต่ตัวแปรอิสระระดับโรงเรียนที่มีอิทธิพลทางบวกต่อสัมประสิทธิ์การถดถอยของตัวแปรผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเดิมของนักเรียน ได้แก่ การได้รับการยอมรับการพัฒนาจากโครงการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของผู้บริหารโรงเรียน

จากผลการวิจัยดังกล่าว จะเห็นว่า เจตคติของนักเรียนที่มีต่อโรงเรียนนั้น ได้รับอิทธิพลมาจากตัวแปรเดียวกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน คือ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเดิมของนักเรียน การอภิปรายผลจึงเป็นในลักษณะเดียวกัน กล่าวคือ นักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเดิมสูง จะมีเจตคติต่อโรงเรียนสูง และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเดิมของนักเรียนได้รับอิทธิพลทางบวกมาจากการที่ผู้บริหารโรงเรียนได้รับการยอมรับการพัฒนาจากโครงการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ กล่าวได้ว่าผลจากการที่โครงการได้พัฒนาผู้บริหารโรงเรียนยอมทำให้ผู้บริหารโรงเรียนนำไปพัฒนาปรับปรุงโรงเรียนให้ดีขึ้น ส่งผลต่อผู้ที่ได้รับผลโดยตรงจากโรงเรียน คือ นักเรียน ทำให้นักเรียนมีเจตคติที่ดีต่อโรงเรียน นับว่าเป็นผลกระทบทางบวกของโครงการฯ

การเอาใจใส่ต่อการเรียนของบุตรหลานของผู้ปกครองนักเรียน

ผลการวิเคราะห์พบว่า การเข้าโครงการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์มีผลกระทบต่อ การเอาใจใส่ต่อการเรียนของบุตรหลานของผู้ปกครองนักเรียน ผลการวิจัยนี้เป็นไปตามผลการประเมินของภาคต่างๆ และเป็นไปตามความคิดเห็นของผู้ที่เกี่ยวข้องกับโครงการฯ ที่ผู้วิจัยได้รวบรวม นอกจากนี้ยังพบว่าความสัมพันธ์ระหว่างผู้บริหารโรงเรียนกับชุมชนและการได้รับการพัฒนาจากโครงการฯ ของผู้บริหารโรงเรียนมีอิทธิพลต่อการเอาใจใส่ต่อการเรียนของบุตรหลานของผู้ปกครองนักเรียนด้วย สำหรับอิสระระดับห้องเรียนไม่มีอิทธิพลต่อการเอาใจใส่ต่อการเรียนของบุตรหลานของผู้ปกครองนักเรียน แต่ตัวแปรอิสระระดับนักเรียนที่มีอิทธิพล

ทางบวกต่อการเอาใจใส่ต่อการเรียนของบุตรหลานของผู้ปกครองนักเรียน ได้แก่ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเดิมของนักเรียน

จะเห็นว่าการเอาใจใส่ต่อการเรียนของบุตรหลานของผู้ปกครองนักเรียนได้รับอิทธิพลทางบวกมาจากหลายตัวแปร นอกจากตัวแปรผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนเดิมของนักเรียนแล้ว ยังได้รับอิทธิพลทางบวกจากตัวแปรระดับโรงเรียนที่เป็นตัวแปรของโครงการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์โดยตรง ผลการศึกษาแปลความได้ว่า ถ้านักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเดิมสูง ทำให้ผู้ปกครองเอาใจใส่ต่อการเรียนของนักเรียนสูงขึ้น ในขณะที่เดียวกันการที่โรงเรียนเข้าโครงการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และการที่ผู้บริหารโรงเรียนได้รับการพัฒนาจากโครงการดังกล่าว รวมถึงสัมพันธ์ภาพที่ดีระหว่างผู้บริหารโรงเรียนกับชุมชน ทำให้ผู้ปกครองเอาใจใส่ต่อการเรียนของนักเรียนที่เป็นบุตรหลานของตนสูงขึ้น ทั้งนี้เป็นเพราะหลักการข้อหนึ่งของโครงการฯ คือ การเปิดโอกาสให้ผู้ปกครองนักเรียนและชุมชนเข้ามารับรู้และมีส่วนร่วมกับโรงเรียนในการจัดกิจกรรมต่างๆ การลดช่องว่างระหว่างโรงเรียนกับผู้ปกครองและชุมชนนี้ ย่อมทำให้ผู้ปกครองมีโอกาสได้รู้ความเป็นไปของโรงเรียน ตลอดจนได้รู้ถึงสภาพการเรียนการสอนทำให้เพิ่มการเอาใจใส่ต่อการเรียนของบุตรหลานของตนมากยิ่งขึ้น สอดคล้องกับผลการศึกษาของประดิษฐ์ จิระเดชประไพ (2530) ที่พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนดี ทำให้ผู้ปกครองนักเรียนใส่ใจต่อการเรียนของบุตรหลานดีขึ้น

เจตคติของผู้ปกครองนักเรียนต่อโรงเรียน

ผลการวิเคราะห์พบว่า การเข้าโครงการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์มีผลกระทบต่อเจตคติของผู้ปกครองนักเรียนต่อโรงเรียน ผลการวิจัยนี้เป็นไปตามผลการประเมินของของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ของ Dr.Ken และ ดร.เยาวดี ของภาคต่างๆ และเป็นไปตามความคิดเห็นของผู้ที่เกี่ยวข้องกับโครงการฯ ที่ผู้วิจัยรวบรวม สำหรับตัวแปรอิสระระดับห้องเรียนไม่มีอิทธิพลต่อการเอาใจใส่ต่อการเรียนของบุตรหลานของผู้ปกครองนักเรียน แต่ตัวแปรระดับนักเรียนที่มีอิทธิพลทางบวกต่อเจตคติต่อโรงเรียนของผู้ปกครองนักเรียน ได้แก่ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเดิมของนักเรียน

จากผลการวิจัย แสดงให้เห็นว่าตัวแปรอิสระระดับนักเรียนที่มีอิทธิพลต่อเจตคติต่อโรงเรียนของผู้ปกครองนักเรียน สอดคล้องกับตัวแปรการเอาใจใส่ต่อการเรียนของบุตรหลานของผู้ปกครองนักเรียน ดังนั้นการอภิปรายก็จะเป็นไปในทำนองเดียวกันว่า การที่นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดีมาตั้งแต่เดิม รวมถึงการที่โรงเรียนเข้าโครงการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ทำให้ผู้ปกครองนักเรียนมีเจตคติของผู้ปกครองนักเรียนต่อโรงเรียนดีขึ้น นับว่าเป็นผลกระทบโดยตรงของโครงการอีกตัวแปรหนึ่ง

คุณภาพการสอนของครู

ผลการวิเคราะห์พบว่า การเข้าโครงการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ไม่มีผลกระทบต่อคุณภาพการสอนของครู ผลการวิจัยนี้ไม่เป็นไปตามผลการประเมินของของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ของ Dr.Ken และ ดร.เยาวดี ของภาคต่างๆ และไม่เป็นไปตามความคิดเห็นของผู้ที่เกี่ยวข้องกับโครงการฯ ที่ผู้วิจัยรวบรวม

ตัวแปรอิสระระดับครูที่มีอิทธิพลทางบวกต่อคุณภาพการสอนของครู ได้แก่ การที่ครูได้รับการพัฒนาจากโครงการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ตัวแปรอิสระในระดับโรงเรียนที่มีอิทธิพลทางบวกต่อคุณภาพการสอนของครู ได้แก่ คุณภาพการบริหาร และการได้รับการยอมรับจากบุคคลภายนอกโรงเรียนของผู้บริหารโรงเรียน และมีตัวแปรระดับโรงเรียนที่มีอิทธิพลทางลบต่อคุณภาพการสอนของครู ได้แก่ จำนวนโครงการของโรงเรียน และการนิเทศกำกับ และติดตามการปฏิบัติงานของครูโดยผู้บริหารโรงเรียน นอกจากนี้ยังพบว่า การที่ผู้บริหารได้รับการพัฒนาจากโครงการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ มีอิทธิพลทางบวกต่อการได้รับการพัฒนาจากโครงการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของครูด้วย

จากผลดังกล่าว จะเห็นว่าตัวแปรที่มีอิทธิพลทางบวกต่อคุณภาพการสอนของครู คือ การที่ครูได้รับการพัฒนาจากโครงการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ถ้าพิจารณาร่วมกับค่าสถิติพื้นฐานพบว่าค่าเฉลี่ยคุณภาพการสอนของครูโรงเรียนในโครงการฯ สูงกว่าโรงเรียนนอกโครงการฯ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะโครงการฯ มีกิจกรรมโดยตรงคือ การพัฒนาบุคลากรในระดับต่างๆ คือ ระดับภาค เขต จังหวัด เพื่อให้ไปพัฒนาบุคลากรในโรงเรียนอีกทอดหนึ่ง กิจกรรมที่ครูได้รับการพัฒนาจากเจ้าหน้าที่ดังกล่าวส่วนใหญ่เกี่ยวกับการเรียนการสอน เช่น การสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง การสอนแบบบูรณาการ การประเมินผลนักเรียนเป็นรายบุคคล การประเมินตามสภาพที่เป็นจริง โดยให้โรงเรียนส่งตัวแทนของครูไปรับการอบรมแล้วมาถ่ายทอดอีกทอดหนึ่ง ดังนั้นคุณภาพการสอนจึงเป็นผลกระทบของโครงการ และการที่ครูได้รับการพัฒนาเกี่ยวกับการสอนจากโครงการทำให้การสอนของครูมีคุณภาพยิ่งขึ้น ในทำนองเดียวกันคุณภาพการบริหาร และการได้รับการยอมรับจากบุคคลภายนอกโรงเรียนของผู้บริหารโรงเรียน มีผลทำให้คุณภาพการสอนของครูดีขึ้น ประเด็นที่น่าสนใจอีกอย่างหนึ่งจากการศึกษาครั้งนี้ คือ การที่ผู้บริหารได้รับการพัฒนาจากโครงการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ทำให้ครูได้รับการพัฒนาจากโครงการดังกล่าวไปด้วยซึ่งการได้รับการพัฒนาจากโครงการฯ ของครูมีอิทธิพลทางบวกต่อคุณภาพการสอน ถ้าใช้หลักการของโครงการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในการอภิปราย จะเห็นว่าผู้บริหารโรงเรียนที่บริหารงานตามลักษณะของโครงการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ คือ ให้ครูมีส่วนร่วมในการวางแผนและพัฒนาโรงเรียน กระจายอำนาจการบริหารงาน และให้ความ

อิสระแก่ครูในการพัฒนางาน ย่อมทำให้ครูมีโอกาสในการพัฒนาการสอนอย่างมีอิสระและเต็มศักยภาพ การที่ผู้บริหารได้รับการพัฒนาจากโครงการแล้วนำมาพัฒนาโรงเรียนต่อย่อมส่งผลให้คุณภาพการสอนดีขึ้น

ส่วนตัวแปรที่มีอิทธิพลทางลบต่อคุณภาพการสอนของครู ได้แก่ จำนวนโครงการของโรงเรียน นั้น มีข้อมูลที่ปรากฏโดยทั่วไปว่า โรงเรียนที่โครงการมาก ครูต้องรับผิดชอบงานโครงการมากขึ้น ทำให้มีเวลาในการจัดการเรียนการสอนน้อยลง ส่วนการนิเทศ กำกับ และติดตามการปฏิบัติงานของครูโดยผู้บริหารโรงเรียน ครูส่วนใหญ่ต้องการอิสระในการจัดการเรียนการสอน การนิเทศ กำกับ และติดตามของผู้บริหารโรงเรียนอาจทำให้ครูมีความรู้สึกว่าถูกจับผิด อีกทั้งการนิเทศ กำกับ และติดตามทำให้ครูรู้สึกอึดอัด เกิดความเบื่อหน่าย ย่อมมีผลทำให้คุณภาพการสอนของครูด้อยคุณภาพลง

การเอาใจใส่ต่อหน้าที่ของครู

ผลการวิเคราะห์พบว่า การเข้าโครงการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ไม่มีผลกระทบต่อ การเอาใจใส่ต่อหน้าที่ของครู การวิจัยนี้ไม่เป็นไปตามผลการประเมินของของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ของ Dr.Ken และ ดร.เยาวดี ของภาคต่างๆ และไม่เป็นไปตามความคิดเห็นของผู้ที่เกี่ยวข้องกับโครงการฯ ที่ผู้วิจัยรวบรวม

ผลการวิจัยพบว่า ตัวแปรอิสระระดับห้องเรียนที่มีอิทธิพลทางบวกต่อการเอาใจใส่ต่อหน้าที่ของครู ได้แก่ การที่ครูได้รับการพัฒนาจากโครงการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ตัวแปรอิสระในระดับโรงเรียนที่มีอิทธิพลทางบวกต่อการเอาใจใส่ต่อหน้าที่ของครู ได้แก่ จำนวนกิจกรรม/โครงการที่โรงเรียนประสบผลสำเร็จ และการเอาใจใส่ต่อหน้าที่ของครูได้รับอิทธิพลทางลบจากตัวแปรระดับโรงเรียน ได้แก่ การเอาใจใส่ต่อหน้าที่ของผู้บริหารโรงเรียน

จากผลการวิเคราะห์พบว่า ตัวแปรอิสระระดับห้องเรียนที่มีอิทธิพลทางบวกต่อการเอาใจใส่ต่อหน้าที่ของครู เช่นเดียวกับตัวแปรคุณภาพการสอนของครู คือ การที่ครูได้รับการพัฒนาจากโครงการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ แปลผลได้ว่าการที่ครูได้รับการพัฒนาจากโครงการฯ มากขึ้นทำให้ครูการเอาใจใส่ต่อหน้าที่ดีขึ้น อภิปรายผลได้ในลักษณะเดียวกับการพัฒนาคุณภาพการสอนของครู เพราะการสอนถือว่าเป็นหน้าที่หลักของครู การที่ครูเอาใจใส่ต่อการสอน คือ การเอาใจใส่ต่อหน้าที่ โครงการฯ พัฒนานอกจากพัฒนาครูเกี่ยวกับการเรียนการสอนแล้วยังพัฒนากระบวนการทำงาน คือ การทำงานแบบมีส่วนร่วม การจัดทำแผนปฏิบัติการ และกิจกรรมอื่นๆ ซึ่งโครงการฯ เห็นว่าเป็นเครื่องมือในการพัฒนากระบวนการทำงาน ผลการได้รับการพัฒนางานดังกล่าวทำให้ครูเอาใจใส่ต่อหน้าที่ดีขึ้น ส่วนการเอาใจใส่ต่อหน้าที่ของผู้บริหารโรงเรียน เช่นเดียวกับการไปกำกับ ติดตามการปฏิบัติงานของครูโดยผู้บริหารโรงเรียน

การที่ผู้บริหารโรงเรียนเอาใจใส่ต่อหน้าที่ในลักษณะการไปกำกับ ติดตามการปฏิบัติงานของครู ทำให้ครูเบื่อหน่ายและเอาใจใส่ต่อหน้าที่น้อยลง

ความสัมพันธ์ของครูกับชุมชน

ผลการวิเคราะห์พบว่าการเข้าโครงการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ไม่มีผลกระทบต่อความสัมพันธ์ของครูกับชุมชน การวิจัยนี้ไม่เป็นไปตามผลการประเมินของของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ของ Dr.Ken และ ดร.เยาวดี ของภาคต่างๆ และไม่เป็นไปตามความคิดเห็นของผู้ที่เกี่ยวข้องกับโครงการฯ ที่ผู้วิจัยรวบรวม

ตัวแปรอิสระระดับห้องเรียนที่มีอิทธิพลทางบวกต่อความสัมพันธ์ของครูกับชุมชน ได้แก่ การที่ครูได้รับการพัฒนาจากโครงการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ตัวแปรอิสระในระดับโรงเรียนที่มีอิทธิพลทางบวกต่อความสัมพันธ์ของครูกับชุมชน ได้แก่ จำนวนกิจกรรม/โครงการที่โรงเรียนประสบผลสำเร็จ และตัวแปรระดับโรงเรียนที่มีอิทธิพลทางลบต่อความสัมพันธ์ของครูกับชุมชน ได้แก่ จำนวนรายการที่โรงเรียนเป็นศูนย์ปฏิบัติการ และการเอาใจใส่ต่อหน้าที่ของผู้บริหารโรงเรียน

จากผลการวิจัยที่พบ แสดงว่า การที่ครูได้รับการพัฒนาจากโครงการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ทำให้การสัมพันธ์กับชุมชนของครูดีขึ้น ถ้าพิจารณาร่วมกับค่าสถิติพื้นฐานพบว่าค่าเฉลี่ยความสัมพันธ์กับชุมชนของครูโรงเรียนในโครงการฯ สูงกว่าโรงเรียนนอกโครงการฯ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะโครงการฯ มีหลักการสำคัญอย่างหนึ่งคือ การให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา จุดเน้นดังกล่าวทำให้ครูมีความสัมพันธ์กับชุมชนดีขึ้น ส่วนการที่โรงเรียนเป็นศูนย์ปฏิบัติการทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างครูกับชุมชนลดลงนั้น ถ้าพิจารณาตามรายการในเครื่องมือรวบรวมข้อมูลด้านการที่โรงเรียนเป็นศูนย์ปฏิบัติการ จะพบว่า ศูนย์ปฏิบัติการนี้หมายถึง การที่โรงเรียนเป็นที่ตั้งที่ทำการกลุ่มโรงเรียน ที่ตั้งศูนย์ปฏิรูป เป็นศูนย์สหวิทยาการ ฯลฯ ศูนย์ปฏิบัติการดังกล่าวไม่เปิดโอกาสให้ชุมชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ ครูในโรงเรียนที่มีศูนย์ไม่มีเวลาสัมพันธ์กับชุมชน ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างครูกับชุมชนลดลง สำหรับการเอาใจใส่ต่อหน้าที่ของผู้บริหารโรงเรียน ทำให้ครูขาดความอิสระหรือมีเวลาสัมพันธ์กับชุมชนน้อยลง

การได้รับการยอมรับจากบุคคลภายนอกโรงเรียนของครู

ผลการวิเคราะห์พบว่าการเข้าโครงการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ไม่มีผลกระทบต่อ การได้รับการยอมรับจากบุคคลภายนอกโรงเรียนของครู การวิจัยนี้ไม่เป็นไปตามผลการประเมิน

ของของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ของ Dr.Ken และ ดร.เยาวดี ของภาคต่างๆ และไม่เป็นไปตามความคิดเห็นของผู้ที่เกี่ยวข้องกับโครงการฯ ที่ผู้วิจัยรวบรวม

ตัวแปรอิสระระดับห้องเรียนที่มีอิทธิพลทางบวกต่อการได้รับการยอมรับจากบุคคลภายนอกโรงเรียนของครู ได้แก่ การที่ครูได้รับการพัฒนาจากโครงการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ตัวแปรอิสระในระดับโรงเรียนที่มีอิทธิพลทางบวกต่อความสัมพันธ์ของครูกับชุมชน ได้แก่ คุณภาพการบริหาร และการได้รับการยอมรับจากบุคคลภายนอกโรงเรียนของผู้บริหารโรงเรียน และตัวแปรระดับโรงเรียนที่มีอิทธิพลทางลบต่อการได้รับการยอมรับจากบุคคลภายนอกโรงเรียนของครู ได้แก่ การเอาใจใส่ต่อหน้าที่ของผู้บริหารโรงเรียน

ผลการวิจัยสอดคล้องกับตัวแปรตัวอื่นๆ คือ การที่ครูได้รับการพัฒนาจากโครงการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ทำให้ครูได้รับการยอมรับจากบุคคลภายนอกโรงเรียนมากขึ้น ทั้งนี้เพราะโครงการฯ เป็นผู้นำกิจกรรมและกระบวนการต่างๆ ตามหลักการของโครงการมาพัฒนาทำให้โรงเรียนนอกโครงการสนใจเชิญครูไปเป็นวิทยากร อีกทั้งยังมีกิจกรรมหรือการปฏิบัติการต่างๆ เช่น การจัดทำสื่อการสอน การจัดทำเอกสารเกี่ยวกับแผนการสอน การทำแผนยุทธศาสตร์ การทำธรรมนูญโรงเรียน การทำเอกสารแนวทางการประเมินนักเรียนตามสภาพจริง ฯลฯ ครูที่ได้รับการพัฒนาเรื่องดังกล่าวจากโครงการจะได้รับเชิญให้ไปเป็นวิทยากรหรือเป็นคณะทำงานจากหน่วยงานเจ้าของเรื่อง ตั้งแต่ระดับโรงเรียน กลุ่มโรงเรียน อำเภอ จังหวัด และระดับประเทศ ในทำนองเดียวกันผู้บริหารโรงเรียนในโครงการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์มักจะได้รับเชิญไปในลักษณะเดียวกัน ความสัมพันธ์ดังกล่าวแปลผลได้ว่า การที่ผู้บริหารโรงเรียนได้รับการยอมรับจากบุคคลภายนอกมากขึ้น ก็ทำให้ทำให้ครูได้รับการยอมรับจากบุคคลภายนอกมากขึ้นตามไปด้วย และด้วยเหตุผลเดิมของการเอาใจใส่ต่อหน้าที่ของผู้บริหารโรงเรียนมากทำให้ครูได้รับการยอมรับจากบุคคลภายนอกน้อยลง ทั้งนี้จะพบโดยทั่วไปว่าผู้บริหารโรงเรียนที่เข้มงวดต่อหน้าที่ทำให้ครูขาดโอกาสการไปร่วมงานกับบุคลากรและหน่วยงานน้อยลง

ข้อสรุปที่ได้จากการวิจัย

จากผลการวิเคราะห์เมื่อพิจารณาตัวแปรที่ถูกใช้เป็นตัวกำหนดว่าเป็นอิทธิพลของโครงการ คือ การเป็นโรงเรียนในโครงการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ พบว่า มีตัวแปรผลกระทบเพียง 2 ตัวแปรที่ได้รับอิทธิพลจากตัวแปรการเป็นโรงเรียนในโครงการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ คือ การเอาใจใส่ต่อการเรียนการสอนของบุตรหลานและเจตคติต่อโรงเรียนของผู้ปกครองนักเรียน ผลการวิจัยนี้อาจกล่าวได้ว่าตัวแปรที่คัดสรรมาศึกษาไม่ใช่ผลกระทบของ

โครงการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และการที่ตัวแปรการเป็นโรงเรียนในโครงการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ไม่มีอิทธิพลต่อผลกระทบน่าจะเป็นเพราะเหตุผล ดังนี้

1. โรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติแต่ละโรงเรียนมีโครงการดำเนินการในโรงเรียนมากกว่า 1 โครงการ โดยหลายโครงการมีหลักการและวิธีการใกล้เคียงกัน โรงเรียนก็มักจะหลอมกิจกรรมของโครงการต่างๆ เข้าด้วยกัน เช่น กิจกรรมของโครงการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ด้านฝึกอาชีพการเกษตรแก่นักเรียน อาทิ การปลูกพืชเลี้ยงสัตว์ กิจกรรมดังกล่าวโรงเรียนใช้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในชนบท (กศ.พช.) และโครงการอาหารกลางวันของโรงเรียนด้วย ซึ่งโรงเรียนที่ไม่ได้อยู่ในโครงการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ก็จะมีกิจกรรมในลักษณะเดียวกัน ดังนั้นการมีหรือไม่มีโครงการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในลักษณะดังกล่าว ทำให้โรงเรียนไม่แตกต่างกัน อีกมิติหนึ่งหลักการของโครงการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ คือ หลักการทำงานแบบมีส่วนร่วมและหลักการกระจายอำนาจ หลักการดังกล่าวเป็นหลักการเดียวกับโครงการอื่นๆ เช่น โครงการปฏิรูปการศึกษา โครงการขยายโอกาส โครงการปฏิรูปการเรียนรู้ ฯลฯ ฉะนั้นการที่โรงเรียนมีโครงการต่างกัน แต่โครงการมีหลักการ กิจกรรม และวิธีการที่ใกล้เคียงกัน คุณภาพของโรงเรียนย่อมไม่ต่างกัน

2. หน่วยงานต้นสังกัดทั้งระดับจังหวัดและระดับอำเภอมักจะใช้กิจกรรมของโครงการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์นำร่องหรือเป็นฐานในการพัฒนาโรงเรียนในสังกัดทั้งหมดทั้งในและนอกโครงการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ กล่าวคือ เมื่อมีกิจกรรมหรือการพัฒนาจากโครงการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ก็จะให้โรงเรียนที่ไม่ได้อยู่ในโครงการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เข้าร่วมกิจกรรมหรืออย่างน้อยก็เข้าสังเกตการณ์ เช่น การพัฒนาวิธีการประเมินนักเรียนตามสภาพที่แท้จริง การสอนแบบบูรณาการ เป็นต้น ทำให้โรงเรียนทั้งในและนอกโครงการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ได้รับการพัฒนาไปพร้อมๆ กัน จึงไม่มีความแตกต่างกัน

3. โรงเรียนในโครงการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์มักจะเป็นโรงเรียนแม่แบบในกิจกรรมต่างๆ แก่โรงเรียนอื่นๆ มีตัวแปรหนึ่งที่ศึกษาครั้งนี้ คือ การได้รับการยอมรับจากบุคคลภายนอกโรงเรียนของผู้บริหารโรงเรียนและครู จากการประเมินโครงการฯ โดยคณะกรรมการประเมินทุกระดับระบุว่าผลกระทบทางบวกอย่างหนึ่งของโครงการฯ คือ ผู้บริหารโรงเรียนและครูที่เป็นกรรมการโครงการฯ มักจะได้รับเชิญจากโรงเรียนนอกโครงการฯ ให้ไปเป็นวิทยากรในเรื่องต่างๆ ที่ผู้บริหารโรงเรียนและครูดังกล่าวได้รับการพัฒนาจากโครงการฯ หรือในรายงานยังระบุว่าโรงเรียนในโครงการเป็นโรงเรียนนำร่องโครงการปฏิรูปการศึกษา หรือเป็นโรงเรียนนำร่องในกิจกรรมต่างๆ การเผยแพร่ความรู้หรือกิจกรรมของโครงการฯ ทั้งในรูปของการเป็นวิทยากรและการเป็นแบบอย่างกิจกรรมต่างๆ ทำให้โรงเรียนอื่นๆ นอกโครงการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์พัฒนาไปพร้อมกับโรงเรียนในโครงการฯ

4. การคัดเลือกโรงเรียนเข้าโครงการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ตามเกณฑ์การคัดเลือกโรงเรียนเข้าโครงการฯ กำหนดว่าเป็นโรงเรียนที่นักเรียนขาดโอกาสในการเตรียมความพร้อม (การศึกษาในระดับก่อนประถมศึกษา) การศึกษาต่อระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และการศึกษาวิชาชีพ ดังจะเห็นได้จากการกำหนดตัวชี้วัดความสำเร็จของโครงการตัวหนึ่ง คือ จำนวนนักเรียนระดับก่อนประถมศึกษา นักเรียนศึกษาต่อระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และนักเรียนได้รับการฝึกอาชีพ จากเกณฑ์การคัดเลือกดังกล่าว ผู้วิจัยได้รับการชี้แนะจากผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นที่ปรึกษาของโครงการฯ คือ ดร.กมล สุดประเสริฐ ท่านได้ให้ข้อสังเกตแก่ผู้วิจัยเมื่อครั้งไปรบกวนท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบตัวแปรที่จะศึกษาไว้ว่า โรงเรียนในโครงการฯ เป็นโรงเรียนที่คัดเลือกจากโรงเรียนที่ด้อยโอกาส โดยนัยคือโรงเรียนที่มีคุณภาพโดยรวมต่ำกว่าปกติ เมื่อประเมินผลหรือผลกระทบของโครงการแล้วพบว่าแตกต่างจากโรงเรียนโดยทั่วไปน้อยหรือไม่แตกต่างเลยถือว่าโครงการประสบผลสำเร็จ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. การนำไปใช้ในทางวิชาการ

1.1 ควรมีการประเมินผลกระทบของโครงการทุกโครงการ ถึงแม้จะมั่นใจว่าได้ตั้งวัตถุประสงค์โครงการไว้ครอบคลุมแล้วก็ตาม โดยทั่วไปการตั้งวัตถุประสงค์ของโครงการจะไม่ตั้งให้กว้างหรือแคบเกินไป การพยายามตั้งวัตถุประสงค์ของโครงการให้กว้างเพื่อหวังจะให้ครอบคลุมผลที่จะเกิดจากโครงการทั้งหมดนั้น จะเกิดปัญหาในการดำเนินโครงการ เพราะเป็นการยากที่จะดำเนินโครงการให้บรรลุวัตถุประสงค์ทุกข้อได้เป็นอย่างดี ในทางตรงกันข้าม การพยายามให้ความสำคัญกับวัตถุประสงค์ทุกข้อเท่าๆ กัน อาจจะทำให้วัตถุประสงค์หลักของโครงการถูกละเลย ไม่ได้ดำเนินการเท่าที่ควรย่อมบังเกิดกับผลของโครงการไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร ส่วนการตั้งวัตถุประสงค์โครงการไว้อย่างแคบๆ คือเลือกตั้งเฉพาะวัตถุประสงค์หลักที่มั่นใจว่าจะดำเนินโครงการได้สำเร็จตามเป้าหมายและง่ายในการดำเนินการเพราะวัตถุประสงค์ชัดเจนนั้น ทำให้คุณค่าของโครงการลดน้อยลง ไม่คุ้มค่ากับทุนหรืองบประมาณที่ใช้ไป ดังนั้นการตั้งวัตถุประสงค์โครงการไว้เพียงแต่เหมาะสมและใช้การประเมินผลกระทบของโครงการควบคู่ไปกับการประเมินโครงการจะทำให้โครงการมีคุณค่ายิ่งขึ้น อีกเหตุผลหนึ่งที่ต้องมีการประเมินผลกระทบของโครงการ คือ ผลกระทบทางลบ คงไม่มีโครงการใดตั้งวัตถุประสงค์ของโครงการที่เป็นผลทางลบไว้ แต่ผลดังกล่าวหากไม่หาทางป้องกันและแก้ไขจะก่อให้เกิดความเสียหายขึ้นดังได้กล่าวไว้แล้วในบทนำของการวิจัยนี้ ดังนั้นทุกโครงการควรมีการประเมินผลกระทบของโครงการ จะประเมินในระยะใด ด้วยวิธีการใด ขึ้นอยู่กับลักษณะของโครงการ

1.2 ควรมีการวิเคราะห์เพื่อการยืนยันว่าผลดังกล่าวนี้เป็นผลมาจากโครงการจริง ปัญหาข้อหนึ่งที่ไม่มีการประเมินผลกระทบ คือ ไม่แน่ใจว่าผลกระทบที่ประเมินได้เป็นผลมาจากโครงการจริงหรือไม่ การวิเคราะห์เพื่อยืนยันนั้นนอกจากทำให้เชื่อมั่นผลการประเมินแล้ว ยังทำให้การแก้ปัญหากรณีที่เป็นผลกระทบทางลบได้ตรงจุด รวมทั้งหากมีการวิเคราะห์อย่างละเอียดคือ ไม่เพียงแต่วิเคราะห์แค่เปรียบเทียบระหว่างหน่วยที่มีและไม่มีโครงการเท่านั้น การวิเคราะห์จุดย่อย หรือแยกตัวแปรโครงการทำการวิเคราะห์จะทำให้ทราบจุดใดก่อให้เกิดผลกระทบบ้าง จะได้ส่งเสริม ป้องกัน หรือแก้ไขได้ตรงจุด ส่วนการวิเคราะห์ผลกระทบ จะวิเคราะห์ด้วยวิธีใดขึ้นอยู่กับลักษณะของโครงการและข้อมูลที่ได้จากตัวแปรของโครงการ รายละเอียดกล่าวไว้ในบทที่ 2 ของงานวิจัยนี้

1.3 การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการเอชแอลเอ็ม ควรศึกษาข้อตกลงเบื้องต้น ข้อจำกัด และวิธีการวิเคราะห์ให้เข้าใจก่อน หากไม่ทำตามข้อตกลงเบื้องต้น (ส่วนใหญ่จะเกี่ยวกับลักษณะ(level และ scale) ของข้อมูล) และหลีกเลี่ยงข้อจำกัด (ส่วนใหญ่จะเกี่ยวกับจำนวนตัวแปร จำนวนข้อมูล หรือการกำหนดค่าต่างๆ) อาจจะไม่วิเคราะห์ไม่ได้ หรือวิเคราะห์ได้แต่ได้ค่าสถิติที่ไม่ถูกต้อง ดังนั้น ผู้วิจัยควรศึกษาคู่มือให้ละเอียดตั้งแต่การเตรียมข้อมูล การวิเคราะห์แต่ละระดับ จนถึงผลการแปลผล

2. การนำไปใช้ในหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา

การศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้กลุ่มตัวอย่างที่เป็นโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติที่อยู่ในโครงการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ กระทรวงศึกษาธิการ กับโรงเรียนที่มีลักษณะใกล้เคียงกัน ผลการศึกษานี้มีประโยชน์ในด้านต่างๆ ดังนี้

2.1 การดำเนินโครงการในโรงเรียน ควรคำนึงถึงประโยชน์และผลที่จะได้รับ และผลกระทบทั้งทางบวกและทางลบ จากการศึกษาไม่พบความแตกต่างระหว่างโรงเรียนในและนอกโครงการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ถึงแม้ว่าหลายตัวแปรแสดงให้เห็นว่ามีอิทธิพลในทางบวกต่อตัวแปรผลกระทบ ซึ่งควรได้รับการส่งเสริมและพัฒนาให้เกิดขึ้นในโรงเรียน แต่การไม่พบความแตกต่างระหว่างโรงเรียนในและนอกโครงการฯ เป็นข้อที่น่าจะนำไปพิจารณาดำเนินโครงการในโรงเรียน ในประเด็นความคุ้มค่าหรือไม่ให้เกิดความสูญเปล่า

2.2 ควรคำนึงถึงผลกระทบของโครงการควบคู่ไปกับผลของโครงการ โรงเรียนแต่ละแห่งมักจะได้รับให้ดำเนินการตามนโยบายมากกว่า 1 โครงการใน 1 โรงเรียน การดำเนินโครงการมักจะมีผลกระทบต่อด้านต่างๆ โดยเฉพาะด้านการเรียนการสอน ครูต้องมีหน้าที่ตามโครงการ ทำให้เบียดเวลาการจัดการเรียนการสอน ถึงแม้จะเป็นโครงการเกี่ยวกับการเรียน

การสอนก็ตาม แต่หลักการ กิจกรรม และวิธีการมักจะทำให้ครูดำเนินการตามที่กำหนดมา การขาดความอิสระ และความเบี่ยงเบนต่อการใช้โครงการทำให้ครูละเลยการปฏิบัติตามโครงการ ผลกระทบนี้บังเกิดผลเสียมากกว่าผลดี

3. การนำไปใช้ในโรงเรียน

3.1 เนื่องจากการศึกษาครั้งนี้ ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยส่วนหนึ่งได้มาจากผู้บริหาร โรงเรียนและครู ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่า มืองค์ประกอบหลายๆ อย่างที่เกี่ยวข้องกับผู้บริหารโรงเรียนและครูที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนและการจัดการเรียน การสอน ทั้งที่เป็นผลทางตรงและทางอ้อม จึงควรที่ผู้บริหารโรงเรียนและครูได้พิจารณา และ ศึกษาองค์ประกอบเหล่านั้นอย่างลึกซึ้ง เพื่อผลที่เกิดขึ้นกับตัวของนักเรียนต่อไป

3.2 การจัดการเรียนการสอน การวิจัยครั้งนี้ศึกษาตัวแปรเกี่ยวกับผลสัมฤทธิ์ ทางการเรียนของนักเรียนและการจัดการเรียนการสอน โดยแยกตัวแปรอิสระออกเป็นระดับ นักเรียน ระดับห้องเรียน และระดับโรงเรียน เพื่อศึกษาอิทธิพลต่อตัวแปรผลกระทบทั้งหลาย ผลการศึกษา พบว่ามีปัจจัยหลายประการที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนและการ จัดการเรียนการสอน ดังนั้น โรงเรียนในฐานะที่เป็นสถานที่ที่นักเรียนเข้ารับการศึกษาคหา ความรู้ จึงมีความจำเป็นที่ต้องสร้างปัจจัยที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของนักเรียนให้มากที่สุด

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรทำการวิเคราะห์ผลกระทบของโครงการโดยแยกวิเคราะห์โรงเรียนในโครงการ และนอกโครงการแล้วเปรียบเทียบผลการวิเคราะห์
2. ควรทำการวิจัยเพื่อศึกษาผลกระทบของโครงการด้วยวิธีการเชิงปริมาณและ เชิงคุณภาพ แล้วใช้การศึกษาเชิงคุณภาพอธิบายผลการศึกษาเชิงปริมาณ
3. ควรศึกษาเปรียบเทียบผลการประเมินผลกระทบจากการประเมินรูปแบบต่างๆ เช่น การประเมินตามการรับรู้ของผู้ที่เกี่ยวข้อง การประเมินแบบมีส่วนร่วม การประเมินโดยใช้ ผู้เชี่ยวชาญตัดสิน การเปรียบเทียบพื้นที่ในและนอกโครงการ ฯลฯ